

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING LIFE QUALITY OF PERSONNEL OF MUEANG PATHUMTHANI MUNICIPAL

ณัฐกณัฒน์ ธิติกิตตินันท์, สุริยา รักษาเมือง, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Natkanan Thitikisttinan, Suriya Raksamueng, Phongphat Chittanurak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: natkanan@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากร 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี ทำวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง 270 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ซึ่งเป็นบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานีด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ที่ความเชื่อมั่น 0.993 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ กับการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน ซึ่งเลือกโดยเจาะจง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. หลักภavana 4 กับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.858^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี พบว่า ด้านความพึงพอใจบุคลากรพึงพอใจในชีวิตการทำงาน ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานกับองค์กร ด้านอัตตมโนทัศน์ บุคลากรมีความรักและผูกพันต่อองค์กร ช่วยกันรักษาภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ด้านสุขภาพร่างกายบุคลากรมีสุขภาพกายสุขภาพใจที่สมบูรณ์ มีร่างกายแข็งแรงพร้อมปฏิบัติหน้าที่ ด้านสังคมและ

เศรษฐกิจ บุคลากรมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตครอบครัว มีกิจกรรมทางสังคมเป็นประจำ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน; บุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipal, 2. To study the correlation between Bhavana 4 and life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipal and 3. To propose the Buddhadhamma Integration for promoting life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipal. The research methodology was mixed method. The quantitative research conducted by collecting data from 270 samples who were personnel of Muang Pathumthani Municipalities and used stratified random sampling. The tool used for data collection was 5 rating scale questionnaires with the reliability at 0.993. The statistics used for data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Correlation. The qualitative research conducted by in-depth interviewing 10 key-informants and used specifically selected. The data were analyzed by content descriptive interpretation.

The research findings were as follow: 1. The life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipalities, by overall was at high level and all aspect were at high level. 2. The correlation between Bhavana 4 and life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipalities were found that the Bhavana 4 was positive related with the life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipal at the high level ($R=.858^{**}$) with statistically significant level at 0.01 and accepted research hypothesis. 3. The Buddhadhamma Integration for promoting life quality of personnel of Muang Pathumthani Municipalities was found that: in terms of life satisfaction; employees were satisfied with their work life and were proud to work for the organization. In terms of self-concept; personnel loved and were committed to the organization and help maintain a good image of the organization. In terms of physical health; personnel were in good physical and mental health, and were physically strong and ready to

perform their duties. In terms of society and economy; personnel had sufficient income to support their families and had regular social activities.

Keywords: Integration; Buddhist Principles; Quality of Work Life; Pathum Thani Municipality Personnel

บทนำ

คุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญของทุกช่วงวัย โดยหน่วยงานรัฐและเอกชนต่างส่งเสริมผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของบุคลากร การมีคุณภาพชีวิตที่ดีหมายถึงสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ การมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิต การส่งเสริมคุณภาพชีวิตจึงต้องพิจารณาหลายปัจจัยอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอย่างไรดี ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีบรรยากาศดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก (ประยงค์ จันทระแดง, 2561)

รัฐบาลไทยได้มีทิศทางของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ให้กับประชาชน เป็นการบอกทิศทางของการบริหารจัดการในเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้หน่วยงานทุกหน่วยงานของรัฐต่างก็มีแผนและกิจกรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรขององค์กร เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองปทุมธานี ที่ได้มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรตามยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและบุคลากร โดยการใช้แนวทาง คือ การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การพัฒนาและส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางสังคม การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพอนามัย การกีฬาและนันทนาการ

เทศบาลเมืองปทุมธานีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ที่เกิดจากการปรับการปกครองประเทศใหม่ให้เป็น 3 ระดับ คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ทันสมัย (เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, 2567) การปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองปทุมธานีสัมพันธ์กับศักยภาพของบุคลากร ซึ่งเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตที่ดี บุคลากรที่มีสุขภาพกายและใจดีจะทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ มีความรักและผูกพันต่อองค์กรเพราะได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ ในทางกลับกัน หากคุณภาพชีวิตไม่ดี งานก็จะด้อยประสิทธิภาพและก่อให้เกิดปัญหาตามมา ปัญหาหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ได้แก่ รายได้ ทัศนคติและความรับผิดชอบ รวมถึงการดูแลสุขภาพ (เดชา บุญมาสุข, 2559)

ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้ดีขึ้น ให้มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตที่มั่นคง และการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลจึง มีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ดี มีการศึกษาที่ดี การมีปัจจัย 4 บริโภคอย่างเพียงพอ (สาริกา หาญพานิชย์, 2558) รวมไปถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรม คือ หลักภavana 4 ภายภavana การส่งเสริมด้านกาย ศิลภavana การส่งเสริมด้านศีล จิตตภavana การส่งเสริมด้านจิตใจ ปัญญาภavana การส่งเสริมด้านปัญญา (อง.ปญจก. (ไทย) 22/39/104) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ซึ่งจะเป็นผลต่อเนื้องให้เกิดคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานที่ดี อันได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต อุตมโนทัศน์ สุขภาพร่างกาย สังคมและเศรษฐกิจ (Zhan, 1992)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี ด้วยพิจารณาเห็นว่า เทศบาลเมืองปทุมธานีได้มีแนวทางในการบริหารงานที่ดี หากมีการศึกษาในรายละเอียด การดำเนินการและการบริหารจัดการโดยบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือหลักภavana 4 จะทำให้การบริหารจัดการในเรื่องของการจัดการคุณภาพชีวิตของบุคลากรเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะสามารถนำเอาองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตบุคลากร และบุคลากรจะสามารถนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ในการปรับวิถีชีวิตให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี 822 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งเลือกโดยเจาะจงโดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลักที่เป็นผู้บริหารเทศบาลเมืองปทุมธานี นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ และนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และได้ดำเนินการทดสอบความเหมาะสมของเครื่องมือในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักภวณา 4 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี และ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลโดยผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้รับ ประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คือ การประยุกต์ใช้หลักภวณา 4 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 270 คน ด้วยตนเอง และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบถ้วนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนที่แจก

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีการจดบันทึกและบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์เชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตีความเนื้อหาเชิงลึกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยภาพรวม

ที่	คุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ด้านความพึงพอใจในชีวิต	4.15	0.68	มาก
2.	ด้านอัตตมโนทัศน์	4.03	0.73	มาก
3.	ด้านสุขภาพร่างกาย	3.98	0.75	มาก
4.	ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	3.87	0.69	มาก
ภาพรวม		4.01	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจในชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.68) รองลงมา ด้านอัตตมโนทัศน์ ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.73) ส่วนด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.69)

2. หลักถาวนา 4 โดยรวม กับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักถาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี

		คุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี
หลักถาวนา 4	ค่าสหสัมพันธ์	.858**
	P	0.01
	ระดับความสัมพันธ์	มาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักภาวะนา 4 กับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์มาก ($R=0.858^{**}$) กล่าวคือ หลักภาวะนา 4 มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานีดีขึ้นในระดับมาก

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี พบว่า การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 มีแนวทางดังนี้ ด้านกายภาวะนา การส่งเสริมด้านกาย ส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย ส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพทางกาย ด้านศีลภาวะนา การส่งเสริมด้านศีล ส่งเสริมการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ส่งเสริมเกี่ยวกับศีลธรรม ด้านจิตตภาวะนา การส่งเสริมด้านจิตใจ ส่งเสริมให้บุคลากรฝึกจิตใจให้สงบ และทำสมาธิเป็นประจำ และด้านปัญญาภาวะนา การส่งเสริมด้านปัญญา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากร ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจในชีวิต บุคลากรพึงพอใจในชีวิตการทำงาน ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานกับองค์กร ด้านอัตตมโนทัศน์ บุคลากรมีความรักและผูกพันต่อองค์กร ช่วยกันรักษาภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ด้านสุขภาพร่างกาย บุคลากรมีสุขภาพกายสุขภาพใจที่สมบูรณ์ มีร่างกายแข็งแรงพร้อมปฏิบัติหน้าที่ และด้านสังคมและเศรษฐกิจ บุคลากรมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตครอบครัว มีกิจกรรมทางสังคมเป็นประจำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานีในส่วนของ การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 ซึ่งประกอบด้วย กายภาวะนา การส่งเสริมด้านกาย ศีลภาวะนา การส่งเสริมด้านศีล จิตตภาวะนา การส่งเสริมด้านจิตใจ และปัญญาภาวะนา การส่งเสริมด้านปัญญา ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่าเทศบาลเมืองปทุมธานีมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักภาวะนา 4 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านศีลภาวะนา การส่งเสริมด้านศีล คือ การส่งเสริมให้บุคลากรมีจริยธรรมและปฏิบัติตามกฎระเบียบ และฝึกระเบียบการดูแลสุขภาพให้บุคลากรมีวินัยในการดูแลสุขภาพ นอกจากนี้ ยังได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านกายภาวะนา การส่งเสริมด้านกาย ด้วยการส่งเสริมบุคลากรให้อดทนปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ รับผิดชอบ มีสติสัมปชัญญะในการปฏิบัติงาน และการออกกำลังกายเป็นประจำ ต่อมาได้ส่งเสริมในเรื่องของปัญญาภาวะนา การส่งเสริมด้านปัญญา ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะทางด้านปัญญาอย่างต่อเนื่อง ใช้หลักเหตุผลพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของตน และมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ประการสุดท้าย คือ มีการส่งเสริมด้านจิตตภาวะนา การส่งเสริมด้านจิตใจ โดยการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานโดยสุจริตเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่

ประโยชน์ส่วนตัว ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบโปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้บุคลากรเคารพกฎและข้อบังคับของหน่วยงานอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมขวัญ อยู่สุข (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทาน ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักภavana 4 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทานได้ถึงร้อยละ 49.20 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักภavana 4 นำมาใช้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนาวดี ฉากภาพ (2563) ได้วิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสุขภาวะตามหลักภavana 4 ประกอบด้วย กายภavana (การพัฒนาด้านร่างกาย) สีลภavana (การพัฒนาด้านพฤติกรรม) จิตภavana (การพัฒนาด้านจิตใจ) และปัญญาภavana (การพัฒนาด้านปัญญา) ทำให้ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพัฒนาสุขภาวะที่สมดุลได้อย่างดียิ่ง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี พบว่า หลักภavana 4 มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน คือ เมื่อมีการนำหลักภavana 4 มาประยุกต์ใช้จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตบุคลากรดีขึ้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ดังนั้นไม่ว่าจะดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือประกอบกิจการอันในส่วนที่เกี่ยวข้องหากมีการนำหลักภavana 4 เข้ามาประยุกต์ใช้ย่อมให้ผลในเชิงบวก และส่งผลให้ตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ มีค่าที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของณิชาพัฒน์ คำดี (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักภavana 4 สามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักภavana 4 มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพีระ อุดมกิจสกุล (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทไปรษณีย์ไทย ดิสทริบิวชั่น จำกัด ผลการวิจัยพบว่า หลักภavana 4 มีความสัมพันธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมให้พนักงานออกกำลังกายทุกวัน การส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนด และส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ของพนักงานกับคนรอบข้าง ซึ่งทำให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่เหมาะสม

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี พบว่า มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากว่า มีแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก

กายภาวนาส่งเสริมให้บุคลากรมีร่างกายที่แข็งแรง ด้วยการจัดกิจกรรม หรือใช้มาตรการในการผลักดันให้บุคลากรออกกำลังกายและร่วมกิจกรรมอื่นเป็นการส่งเสริมร่างกายใช้หลักศีลภาวนา ส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิต การเป็นอยู่ การบริโภคและการออกกำลังกาย รวมไปถึงระเบียบข้อบังคับขององค์กรด้วย ใช้หลักจิตตภาวนา ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง มีความเยือกเย็น สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ควบคุมอารมณ์และสภาพจิตใจของตนเองได้ และใช้หลักปัญญา ส่งเสริมให้บุคลากรให้มีความรู้ด้วยกระบวนการศึกษา และการอบรมความรู้ระยะสั้นให้บุคลากรมีความรู้ในด้านการทำงานและการเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ที่สำคัญความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูกิตติพลาร (กัต กิตติโร) (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มีรูปแบบที่ดี ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบสังคมเดียวกัน ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลเมืองปทุมธานี มีการส่งเสริมตามกระบวนการในระดับหนึ่งแล้ว ทั้งนี้ การประยุกต์หลักทฤษฎี 4 เพื่อใช้ในการส่งเสริมจะส่งผลให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ใช้หลักทฤษฎี 4 ส่งเสริมให้บุคลากรมีร่างกายที่แข็งแรง ด้วยการจัดกิจกรรมหรือใช้มาตรการในการผลักดันให้บุคลากรออกกำลังกาย และร่วมกิจกรรมอันเป็นการส่งเสริมร่างกาย ใช้หลักศีลทฤษฎี 4 ส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิต การเป็นอยู่ การบริโภค และการออกกำลังกาย รวมไปถึงระเบียบข้อบังคับขององค์กรด้วย ใช้หลักจิตวิทยา ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง มีความเยือกเย็น สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ควบคุมอารมณ์และสภาพจิตใจของตนเองได้ ใช้หลักปัญญา ส่งเสริมให้บุคลากรให้มีความรู้ด้วยกระบวนการศึกษา และการอบรมความรู้ระยะสั้นให้บุคลากรมีความรู้ในด้านการงานและการเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ที่สำคัญความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ยั่งยืน

หลักทฤษฎี 4 ประการข้างต้นเมื่อนำมาเป็นส่วนผสมที่เหมาะสมแล้ว ผลประโยชน์ที่คาดหวังหรือผลที่จะเกิดขึ้นแก่บุคลากร คือ บุคลากรมีความพึงพอใจในชีวิต การทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานและองค์กร และพึงพอใจในสวัสดิการที่ได้รับจากองค์กร บุคลากรมีอัตมโนทัศน์หรือทัศนคติที่ดีต่อองค์กร คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน บุคลากรมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจมีความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร พุ่มเทกำลังกายกำลังใจและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่เพื่อทำงานให้กับองค์กรอย่างเข้มแข็ง บุคลากรมีสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คือมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่ดีขึ้นมีกิจกรรมที่กระทำร่วมกันกับสังคมที่ดี และมีสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่ดีมีรายได้เหมาะสมกับรายจ่ายดีมากสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ตามสมควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในด้านสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคลากรมีความสำคัญกับการเป็นอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งควรให้ความสำคัญเป็นประการต้น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรมีการส่งเสริมเรื่องสุขภาพของบุคลากรให้ดีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสุขภาพของบุคลากรมีผลต่อประสิทธิภาพของงาน คือ เมื่อบุคลากร

มีสุขภาพที่ดีก็จะสามารถปฏิบัติงานได้ดี ซึ่งจะส่งผลให้โครงการและกิจกรรมของเทศบาล ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

3. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรมีแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้านจิตใจให้บุคลากรมีจิตใจที่มั่นคงที่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สูงขึ้น ไม่รู้ว่าเป็นคนใจเย็นมีน้ำใจไมตรีต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากร มีสภาพจิตใจที่ดีมีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตบุคลากรโดยเน้นสังคมและเศรษฐกิจ ด้วยการ ปรับแผนดำเนินงานที่เน้นการส่งเสริมบุคลากรให้เกิดการพัฒนาตนเอง การเลื่อนขั้นตำแหน่งเพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ จัดให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพหรือ สหกรณ์ที่ให้การช่วยเหลือบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักการออมเพื่ออนาคต กำหนดให้บุคลากรต้องร่วมกิจกรรมทางสังคมเช่นกิจกรรมตามประเพณีในชุมชน

2. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรให้การส่งเสริมด้านสุขภาพทางกายของบุคลากร โดยมีมาตรการให้บุคลากรออกกำลังกายเป็นประจำ จัดทำสนามกีฬาสำหรับบุคลากร จัดโครงการในการเล่นกีฬาให้บุคลากรได้มีโอกาสในการเล่นกีฬาและแข่งขันกีฬา จัดให้มี ศูนย์ข้อมูลด้านสุขภาพสำหรับบุคลากร ให้บุคลากรได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน พร้อมกันนั้น ควรมีมาตรการกระตุ้นบุคลากร ให้รู้จักรักษาสุขภาพและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

3. เทศบาลเมืองปทุมธานี ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีจิตใจที่เข้มแข็งผ่านกิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตใจ ให้วัดเป็นส่วน หนึ่ง ในการพัฒนาจิตใจของบุคลากร ด้วยการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานยกระดับจิตใจของบุคลากรให้สูงขึ้นให้มีจริยธรรม มีความเอื้อเกื้อกัน โดยกำหนดให้บุคลากรทุกคน ต้องได้รับการพัฒนาจิตใจ และการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ เพื่อให้บุคลากรได้ยกระดับจิตใจของตนเอง ให้เหมาะกับการทำงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพการให้บริการประชาชน ดีขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักภavana 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาถึงรายละเอียดและองค์ประกอบที่สำคัญในการนำหลัก ภavana 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประยุกต์ตามหลักภavana 4 เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลจากการบริหารจัดการที่ได้ใช้ หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักภานา 4 เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2567). *การบริหารราชการไทย (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3) หน่วยที่ 14.*

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณิชาพัฒน์ คำดี. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดชา บุญมาสุข. (2559). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน (ดุขฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทศาสนา).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ถนอมขวัญ อยู่สุข. (2563). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทาน (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทัศนาวดี ฉากภาพ. (2563). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประยงค์ จันทแดง. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวศาสนา.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์.

พระครูกิตติพลาร (กัต กิตติโร). (2562). *รูปแบบการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ (ดุขฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทศาสนา).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีระ อุดมกิจสกุล. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทไปรษณีย์ไทย ดิสทริบิวชั่น จำกัด (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 22*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาริกา หาญพานิชย์. (2558). *การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Zhan. (1992). Quality of life: Conceptual and measurement issue. *Journal of Advanced Nursing*, 17(7), 795-800.